

55. Tiistaina 15 päivänä toukokuuta 1990

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1988 ja valtiontilintarkastajain kertomus samalta vuodelta 1714

Mainitut kertomukset (K n:ot 13 ja 14/1989 vp.)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11

2) Eduskunnan palkkavaltuuskunnan kertomus vuodelta 1989 1723

Mainittu kertomus (K n:o 2)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi aluevaihdsta valtion ja Helsingin kaupungin välillä ... 1724

Hallituksen esitys n:o 39

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12

4) Ehdotus laiksi evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 32

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12

Esitellään:

5) Ed. Backmanin ym. lakialoite n:o 34 laiksi siviilipalveluksesta „

Siv.

6) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1989 (K n:o 6) 1729

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

7) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE n:o 132/1989 vp.) . 1730

8) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta (HE n:o 45) „

9) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä laeiksi työtömyysturvalain 22 §:n ja työttömyyskassalain muuttamisesta sekä laeiksi koulutus- ja erorahastosta (HE n:o 46). „

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Björklund, Björkstrand, Bärlund, Fred, Halonen, Hurskainen, Ikonen, Isohokana-Asunmaa, Jokiniemi, Juhantalo, Jurva, Jäätteenmäki, Kettunen, Knuuttila, Kohjoki, Korkia-Aho, Laine, Lapiolahti, Lax, P. Leppänen, Liikanen, Löyttyjärvi, Miettinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Niinistö, Paasio, Paavilainen, Pohjanoksa, Puhakka, Pulliai-

nen, Puolanne, Pystynen, Ranta, Röntynen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Siuruainen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taxell, Uitto ja Vuoristo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Miettinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Jurva, virkatehtävien takia edustajat Bärlund, Halonen, Knuuttila, Puhakka, Puolanne, Pystynen, Suominen ja Taxell sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ikonen ja Paavilainen, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien takia edustajat Jääteenmäki, Ranta ja Siuruainen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Juhantalo, tämän kuun 17 päivään sairauden takia ed. Röntynen, virkatehtävien vuoksi edustajat Björkstrand, Hurskainen, Isohookana-Asunmaa, Kettunen, Laine, P. Leppänen, Liikainen, Moilanen, Niinistö, Paasio ja Pulliainen sekä yksityisasioiden takia edustajat Hokkanen, Pohjanoksa ja Saastamoinen, 18 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Björklund ja Sasi sekä 19 päivään virkatehtävien takia ed. Mäki-Hakola.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 161, 164, 178, 190—195, 197, 198, 202, 208, 210, 212, 215 ja 224. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1988 ja valtiontilintarkastajain kertomus samalta vuodelta

Ainoa käsittely
Mainitut kertomukset (K n:ot 13 ja 14/1989 vp.)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1988 on laaja, perusteellisesti suoritettujen tarkastukset ja niiden aiheesta käsittelevä asiakirja. Sen sisältämät havainnot, huomautukset, esiin nousseiden ongelmien ratkontamallit ja parannusehdotukset ovat kaikki vakavasti otettavia työkohteita maan hallitukselle. Mikään niistä ei ole aiheeton, mutta valtiovarainvaliokunta ollen yhtä mieltä valtiontilintarkastajain kanssa on mietintöönsä tarkoituksenmukaisuussyistä nostanut niistä vain muutaman. On paikallaan todeta, että hallitus on varsin ripeästi tarttunut valtiontilintarkastajain ehdotuksiin ja eduskunnan heidän kertomuksistaan hyväksymään mietintöihin. Näin toivomme tapahtuvan nytkin.

Täysistunnon käsittelyssä olevan mietinnön on valtiovarainvaliokunnalle valmistellut sen tarkastusjaosto. Jaoston työn tuloksena ja valiokunnan nimissä esittelen valtiovarainvaliokunnan mietinnön mahdollisimman tiiviisti.

Mietinnön valmistelussa paneuduttiin mm. asiantuntijoita kuullen yli kymmeneen kertomuksessa käsiteltyyn asiakokonaisuuteen. Ulkoasiainvaliokunta antoi lausunnon toimialaansa kuuluvilta osin. Lausunto on mietinnön liitteenä. Mietintöön sisällytettiin neljä aihealuetta: rikoksella loukatun asema, liikenneturvallisuuden parantaminen, osa-aikatyö ja valtionyhtiöiden ympäristökysymykset. Koska edustajat ovat perehtyneet valtiontilintarkastajain kertomukseen ja sen sisältämiin ehdotuksiin, joita valtiovarainvaliokunta mietinnössään tukee, esittelen lähinnä valiokunnan johtopäätöksiä ja toimenpide-esityksiä.

Liian vähälle huomiolle jäänyt rikoksella loukatun asema vaatii valiokunnan mielestä pikaisia parannustoimenpiteitä. Nykyistä tilannetta, jossa rikoksen tekijän tosiasiallinen asema on monesti parempi kuin rikoksella loukatun asema, ei voida pitää hyväksyttävänä. Rikosvahinkojen korvausjärjestelmää tulisi valtiontilintarkastajain mielestä tehostaa liian pitkien käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Selvissä tapauksissa tulisi aina voida ottaa käyttöön osittainen ennakkomennettely.

Korvattavien vahinkojen laatua ja korvausten enimmäismääriä tulisi myös tarkistaa. Valiokunta edellyttää myös selvittettävän, voidaanko niissä tapauksissa, joissa rikoksella loukatulle syntyy välittömiä taloudellisia omaisuusvahinkoja tai merkittäviä oikeudenkäynti- tai muita sellaisia kuluja, joista hän ei käytännössä saa korvausta muualta, korvausta suorittaa myös tältä osin valtion varoista. Lisäksi on olennaisesti tehostettava viranomaisten velvollisuutta antaa tietoja korvaustensaantimahdollisuuksista ja veloitettava viranomaiset avustamaan korvausten hakemisessa.

Maamme liikenneturvallisuus on viime vuosina kehittynyt huolestuttavaan suuntaan, kuten me kaikki tiedämme. Tähän ovat valtiontilintarkastajat kiinnittäneet laajasti huomiota. Heidän mielestään nyt on perusteellisen uudelleenarvioinnin avulla välttämättömyyttä löytää uusia käyttökelpoisia keinoja ja menetelmiä, jotta kielteinen kehityssuunta voidaan pysäyttää ja saada liikenneturvallisuudessa jälleen jotakin myönteistä aikaan.

Valtiontilintarkastajat edellyttävät useita jatkotoimia tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi. Valtioneuvosto on viime syksynä tehnyt periaatepäätöksen tieliikenteen turvallisuuden parantamista tarkoittavista toimenpiteistä. Valtiovarainvaliokunta kiirehtii niiden toteuttamista ja edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että toimenpideohjelman edellyttämät resurssitarpeet otetaan asianmukaisesti huomioon. Sisäasiainministeriön poliisiosaston ja liikkuvan poliisin on kehitettävä organisatorisia ja materiaalisia liikenneturvallisuustyön toteuttamisedellytyksiä.

Liikenneonnettomuuksien tilastointi tulee meillä Suomessakin saattaa muiden Pohjoismaiden tasolle. Muun muassa Ruotsissa ja Norjassa tilastoidaan loukkaantumiset ja onnettomuudet kattavammin kuin Suomessa. Meillä on sairaalatietojen perusteella pääteltävissä, että esimerkiksi pyöräilijäin loukkaantumistapauksista tulee tilastoihin vain noin 20 prosenttia.

Valiokunnan mielestä on nykyistä tehokkaammin toimittava valvonnallisin keinoin rattijuoppouden ennalta ehkäisemiseksi, missä yhteydessä tulee harkita myös nykyisen törkeän rattijuoppumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta. Samoin tulisi harkita nykyisin käytännössä sovellettavan seu-

raamusjärjestelmän muuttamistarvetta erityisesti taloudellisten seuraamusten merkityksen korostamiseksi. Jo ensimmäistä rattijuoppoutta tulisi pitää alkoholiongelman merkinä. Mutta kun saman autoilijan rattijuoppumustapaukset toistuvat usein, jopa varsin lyhyin väliajoin, näissä tapauksissa tulisi toimia tehokas hoitoon ohjaus.

Valiokunnan käsityksen mukaan edellä tarkoitetuilla toimenpiteillä voidaan vaikuttaa autoilijoiden asenteisiin, mikä on välttämättömyyttä liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Mietinnössä kiinnitetään huomiota myös lisääntyneen vesiliikenteen aiheuttamiin turvallisuusongelmiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sosiaaliturvan pahimpia epäkohtia osakaisten osalta on korjattu kuluneella vuosikymmenellä mutta vieläkin esiintyy useita ongelmia, jotka aiheutuvat mm. siitä, ettei osa-aikatyötä ole riittävästi määritelty työläinsäädännössämme. Myös vanhimpien ikäluokkien osalta syntyy ongelmia erityisesti eläkkeen vähäisen kertymisen johdosta, mistä syystä TEL-kertymää koskevaa säännöstöä tulisi edelleen kehittää. Päämääränä tulisi pitää sitä, että osapäivätyössä käyvien sosiaaliturva eläkkeelle siirtymisen jälkeen kokonaisuutena vastaisi suhteellisesti kokopäivätyössä käyneiden eläketurvaa.

Hallituksen on selvittettävä kaikki osa-aikatyöhön liittyvät ongelmat ja ryhdyttävä poistamaan niitä lainsäädäntöteitse siltä osin kuin ne eivät ratkea sopimuspoliittisin toimenpitein. Osa-aikatyötä koskevaa lainsäädäntöä on tällöin muutettava siten, ettei se muodostu osa-aikatyöhön hakeutuvien henkilöiden osalta esteeksi osa-aikatyön saattamiselle kilpailukyiseksi kokopäivätyön kanssa. Lyhyempi työaika, osa-aikatyö, olisi monille ihanteellinen vaihtoehto kokoaikaisen työn ja kokoaikaisen eläkkeelläolon välissä, kun väsymys ja pitkä työura painavat päälle mutta työkokemus ja taidot sekä työhalut ovat vielä tallella.

Yksityisen sektorin eläkelainsäädännössä on kolmen vuoden ajan ollut osa-aika-eläke, jonka tarkoitus on juuri edellä kuvattu. Julkisen sektorin osalta vastaava järjestelmä tuli voimaan 1.7.1989. Osa-aika-eläkkeellä on toistaiseksi yksityisen sektorin puolella ollut vähäinen kysyntä. Syy tähän on ennen muuta siinä, että sopivia työntekijän ammattitaitoa ja kokemusta vastaavia osa-aikaisia työ-

suhteita ei ole ollut tarjolla eläkkeen rinnalle. Toinen syy käytön vähäisyyteen on liian korkea ikärajavaatimus, 60 vuotta, ja se, että lopullinen vanhuuseläke pienenee osa-aikaeläkejakson seurauksena. Julkisen sektorin puolella näin ei käy, ja siellä myös ikäraja on 58 vuotta.

Tässä yhteydessä haluan kiinnittää huomiota tilapäisesti työhön kutsuttavien työntekijöiden asemaan ja ongelmiin. Tämä ryhmä on jatkuvasti kasvamassa, ja sillä on aivan erilaisia osa-aikatyöongelmia. Niihinkin olisi välttämätöntä pureutua mahdollisimman pian.

Valtiontilintarkastajat avaavat omalta osaltaan hyvin tärkeän näkökulman, kun he käsittelevät kertomuksessaan valtionyhtiöiden ympäristökysymyksiä. Valtiovarainvaliokunnan tarkastusjaoston saaman asiantuntijalausannon mukaan Suomen rikkipäästöistä on 40 prosenttia peräisin valtionyhtiöiden toiminnoista. Niin sanottujen raskasmetallien päästöistä suuri osa tulee myös valtionyhtiöistä, koska metallien perusteellisuus Suomessa on suurelta osin valtionyhtiöiden käsissä. Melkein kaikki maa- ja metsätaloudesta vesiin joutuva fosfori ja suuri osa tuestä on peräisin valtionyhtiön valmistamista lannoitteista.

Valtiontilintarkastajat ovat varsin perusteellisesti selvittäneet valtionyhtiöiden ympäristökysymyksiä. Kertomuksessaan he toteavat, että valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden ympäristöä rasittavat vaikutukset ovat vähentyneet selvästi 1980-luvulla jo suoritettujen ympäristöinvestointien ja päästöjen vähentämiseen suunnattujen ohjelmien toteuttamisen tuloksena. Vähentämisestä huolimatta monien valtionyhtiöiden tuotantotoiminta kuormittaa edelleen ympäristöä tuntuville haitallisilla päästöillä. Alueellisesti ja joillakin toimialoilla on edelleen ongelmia, jotka aiheutuvat erityisesti siitä, että valtionyhtiöiden jotkut yksiköt ovat melko vanhoja tai niitä vaivaavat muut erityisheitat, jotka jarruttavat ympäristönsuojelun parantamista. Valtiontilintarkastajat pitävät tavoitteena, että valtionenemmistöiset yhtiöt ovat teollisuuden eturivissä tuotantoyksiköidensä ympäristövaikutusten vähentämisessä.

Kertomuksen mukaan on perusteltua, että kauppa- ja teollisuusministeriö yhteistyössä ympäristöviranomaisten ja asianomaisten yhtiöiden kanssa laatii tavoite- ja toimenpi-

deohjelman valtionyhtiöiden ympäristöä raskastavien päästöjen mahdollisimman nopeaksi vähentämiseksi. Valtiovarainvaliokunta edellyttää valtion yhtiöiden omistajana pitävän huolen siitä, että tapahtunutta myönteistä kehitystä jatketaan siten, että valtionyhtiöt ovat jatkuvasti edelläkävijöitä ympäristönsuojelutoimissa, jolloin myös yksikkö- ja paikkakuntakohtaiset ongelmat nopeasti poistetaan.

Arvoisa puhemies! Tällä esittelyllä valtiovarainvaliokunta jättää mietintönsä eduskunnan viisaaseen harkintaan.

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lahti-Nuuttilan puheenvuorossa viitattiin siihen mietinnön kohtaan, jossa puhutaan rattijuoppoudesta. Mietinnön lausuma tästä on kyllä oikean suuntainen, mutta valitettavasti siinä puututaan vain ns. törkeään rattijuoppouteen.

Kun esimerkiksi Ruotsin valtiopäivillä käsiteltiin vastaavanlaista asiaa, tehtiin päätös rattijuoppouspromillerajan alentamisesta. Puutettiin jopa siitä, että sen pitäisi olla 0 promillea, mutta päädyttiin muistaakseni 0,2:een. Meillä se on 0,5. Jos valiokunta olisi ottanut rattijuoppousasian oikein täydestä, se olisi nimenomaan puuttunut varsinaiseen rattijuoppouspromillerajaan ja puhunut sen alentamisesta.

Herra puhemies! Haluan muistuttaa myös siitä, että perustavaa laatua olevan virheen eduskunnan enemmistö teki silloin, kun säädettiin tieliikennelakia noin kymmenen vuotta sitten. Silloin oli äänestyksen kohteena lakivaliokunnan esitys, että silloin kun ajetaan moottoriajoneuvoa, ei saa olla alkoholia nauttinut laisinkaan. Kahden äänen enemmistöllä eduskunta hylkäsi lakivaliokunnan silloin muotoileman pykälän — valitettavasti.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1988 on hyvin yksiselitteinen siltä osin, että se osoittaa verotuksen kiristy-

neen vuonna 1988. Hallituksen kertomuksen ensimmäisellä varsinaisella asiasivulla on taulukko, josta tämä voidaan todeta.

Tältä osin vaikuttavat kummallisilta ne valtiovarainministerin Erkki Liikasen esittämät arviot, joiden mukaan hallitus teki vuodeksi 1988 väärän budjetin, ennakoi suhdanteilanteen väärin. Kun verotusta kiristettiin vuonna 1988, sehän oli aivan oikeaa suhdannepoliittikkaa noususuhdanteen saattamiseksi aisoihin. Tältä osin ongelmia ei ole suhdannepoliittisesti siinä, että verotus kiristyi, mutta hallituksen on ollut hyvin vaikea myöntää sitä asiaa, että verotus kiristyi vuonna 1988. Nyt se sitten on meille hallituksen omassa kertomuksessa ilmaistu ja voimme kirjata varmaankin hallituksen suhdannepoliittiseksi saavutukseksi vuonna 1988: Hallitus onnistui kiristämään tuloverotusta.

Tässä on tietysti se ongelma, että kun verotus kiristyi vuonna 1988, nyt ne veronalennukset, joita ollaan antamassa palkansaa-jille, perustuvat siihen vertailuun, että verrataan verotusta kiristyneen verotuksen vuoteen eli vuoteen 1988. Verotus kevenee vain, jos sitä verrataan kiristetyn verotuksen vuoteen. Tältä osin hallitus eräällä tavalla siis bluffaa tehdessään vaalibudjettia ensi vuodeksi, kun se sanoo verotuksen kevenevän. Verotus kevenee, jos sitä verrataan kovenemiseen.

Muiltakin osin hallituksen ensi vuoden vaalibudjetti perustuu melkoiseen verbaaliakrobatiin siinä, millaisia verovaikutuksia hallituksen toimenpiteillä on. On todennäköistä, että vaikka hallitus sanoo verotuksen kevenevän, niin se ei kevene muuten kuin vuoteen 1988 verrattuna, ei esimerkiksi vuoteen 1987 verrattuna. Silloinhan kysymys on vaan vertailuvuodesta, millä tavalla asia ilmaistaan.

Nyt on tulossa kansalaisille vuoden lopussa veronpalautuksia, jotka saavat ihmiset ajattelemaan, että verotus kenties kevenikin, silloin kun se koveni, ja todennäköistä, että hallitus mitoittaa ensi vuoden ennakonpidätykset vuoden alkupuolella niin, että ennakonpidätykset ovat alakanttiin. Tällä tavalla näyttäisi, että verotus kevenisi, kun ihmiset joutuvatkin maksamaan seuraavana vuonna sitten lisää veroja. Tällä tavalla tällainen veropolitiikka perustuu suurimittaiseen yleisön harhauttamiseen eduskuntavaalien alla vuonna 1991.

Mutta siis hallituksen veropolitiikka, jon-

ka mukaan verotus koveni vuonna 1988, o'i oikeaa suhdannepoliittisesta näkökulmasta. Sitten tulee kysymys siitä, mihin niitä kovenetun verotuksen avulla saatuja rahoja käytetään. Voidaan havaita, että ainakaan asuntotuotantoon niitä rahoja ei ole käytetty siinä mitassa kuin kymmenen vuotta aikaisemmin 1970-luvun loppupuolella. Tässä mielessä tämä hallitus huolimatta siitä, että sillä oli varoja käytettävissään, ei pystynyt lisäämään asuntotuotantoa niin, että siitä olisivat hyötynet pienituloiset, vähävaraiset ja opiskelijat, nuoret perheet, työn raskautamat nuoret. Tässä mielessä hallitus oli vuonna 1988 asuntopulahallitus.

Aravalainoitettu asuntotuotanto vuonna 1988 oli alle puolet siitä tasosta, mitä se oli 1970-luvun puolivälissä. Siinä mielessä hallitus on harjoittanut huonoa asuntopolitiikkaa, jos asiaa tarkastellaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten näkökulmasta. Monessakin mielessä 1988 oli asuntopolitiikassa katastrofivuosi. Sehän oli myös asuntojen hinnannousun hullu vuosi.

Vuonna 1988 viritettiin se hitas-loukku, johon monet helsinkiläiset hitas-asujat ovat joutuneet. Heidän asuntojensa nykyhintaa, sitä, jolla he voivat myydä asuntonsa, verrataan rakennuskustannusindeksiin, joka nousi huomattavasti hitaammin kuin asuntojen hintaindeksi. Tällä tavalla nämä hitas-sotalismiin uskonet ihmiset ovat joutuneet loukkuun, josta mielestäni heidät pitää pelastaa eduskunnassa suoritettavalla lainsäädännöllä sillä tavalla, että muutetaan hitas-indeksin laskuperusteita niin, että otetaan huomioon asuntojen todellinen hinnannousu eikä vain rakennuskustannusten nousua. Vaikka minä siis yleisesti ottaen olen sosialismin kannalla, en ole hitas-sotalismin kannalla, koska hitas-loukku on viritetty näiden asukkaiden pään menoksi. On tarpeellista, että eduskunta pelastaa tällaiseen asuntoloukkuun ajautuneet ihmiset.

Hallituksen asuntopolitiikka vuonna 1988 oli sijoitusomaisuuspolitiikkaa. Silloin luotiin edellytyksiä sille, että asuntoja käytettäisiin sijoitustarkoituksiin. Silloin oli ensimmäistä vuotta voimassa uusi huoneenvuokralaki, jonka hallituspuolueet hyväksyivät vuonna 1987. Sen seurauksena vuokrat nousivat huomattavasti ja lisäsivät kaikkein vähävaraisimpien ja heikoimmassa asemassa olevien ihmisten raskautusta.

Tämä 1988 oli siis vuokrien nousun alkupanostusta. Nyt tämä nousu jatkuu, kun myös sosialidemokraatit ovat menneet hyväksymään sen, että luovutaan vuokrasäännöstelystä, mikä herättää hämmästyksiä niissä piireissä, jotka ovat pitäneet sosialidemokraatteja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ajamisen välineenä ja puoluetta oikeudenmukaisuutta kannattavana puolueena.

Näyttää siltä, että kun puolue on toiminut käytännössä vuokrien korottamisen puolesta ja saanut aikaan lainsäädäntöä, jonka johdosta vuokrat ovat kohonneet, ei ole pystynyt lisäämään sosiaalista asuntotuotantoa, on lisännyt kovan rahan markkinoilla rakennettavien asuntojen määrää aravatuotannon kustannuksella, niin tulos on tästä se, että asumiskurjuus lisääntyy niissä piireissä, jotka eivät ole koskaan asuneet hyvin.

Kun katsotaan yleistilannetta, mitä on tapahtunut Suomessa sen rahapolitiikan seurauksena, mitä vuonna 1988 myös harjoitettiin, niin paitsi vuokrat myös korot ovat nousseet ennätystasolle, ja myös osingot ovat olleet ennätysuuria. Syvää hämmästyksiä herättää mielestäni tänä vuonna se, että käyttöön on otettu avoimien osinkojen -järjestelmä, josta tehtiin päätöksiä jo aikaisemmin. Nyt näyttää siltä, että esimerkiksi suuret betoniteollisuusyhtiöt Partek ja Lohja jakavat omistajilleen osinkoja ikään kuin avoimien osinkojen -järjestelyä ei olisi otettukaan käytäntöön. Osinkojen olisi pitänyt aletta, jotta osingot olisivat säilyneet ennallaan. Nyt osingot ovat säilyneet ennallaan, ja se merkitsee sitä, että omistajien käteen jäävä osinko kasvaa, kun omistajat saavat laskea hyväkseen myös sen osuuden, jonka yhtiö on maksanut verona omistajien puolesta.

Tämä on sosialidemokraateilta suuri väärä yhteiskunnallista tasa-arvoa kohtaan. Pääomatulot ovat lisääntymässä räjähdysmäisesti, kun avoimien osinkojen -järjestelmän aikana osingot säilyvät entisellään. Pääomatulon saajat hyötyvät täysin kohtuuttomasti, kun avoimien osinkojen -järjestelmässä osingot säilyvät ennallaan. On ehkä vaikea ymmärtää sitä, että kun osingot säilyvät ennallaan, se on suuri tulonsiirto pääoman omistajille, mutta järjestelmä on sellainen, että tästä on juuri kysymys. Tämän kehityksen siemenet kylvetiin vuonna 1988.

Tänä päivänä kylläiset pedot ovat päässeet

saalistamaan Suomessa, ja se tapahtuu myös tämän hallituksen kustannuksella tämän hallituksen toimiessa äänettömänä yhtiömiehenä tässä touhussa, eikä hallitus pyri estämään tällaisten jo vatsansa täyttäneiden petojen saalistusta. Hallitus ei ole pystynyt saamaan asuntopolitiikkaa kuntoon vuoden 1988 jälkeenkään.

Hämmästyksiä herättää se keskustan asennoituminen, että rakennusmaata ei saataisi käyttöön asuntotarkoituksiin. Siis paitsi että on jarruja hallituksessa asuntojen rakentamisella sillä tavalla, että aravatuotantoa ei ole lisätty, jarruja asuntotuotannon ja asuntokurjuuden poistamiselle asettaa myös Suomen keskusta, joka ei ole maapakettiasiaissa vastuuntuntoinen eikä edistä sellaisia asumistarkoituksia, joita voitaisiin edistää saamalla käyttöön raakamaata asuntojen rakentamiseksi. (Ed. Gustafsson: Kehukaa demareita vähän tässä asiassa nyt!) — Demarit ovat tässä asiassa olleet johdonmukaisia ja pienen ihmisen asialla, mutta heillä ei ole voimaa saada näitä hyviä päätöksiä käyttöön, kun Suomen keskusta vastustaa.

Meidän tukemme demarien tälle poliittikalle on yksiselitteinen, ja kaikissa olosuhteissa tulemme tukemaan sosialidemokraattien pyrkimyksiä ja myös kokoomuksen pyrkimyksiä tarvittaessa raakamaan saamiseksi asumiskäyttöön. (Ed. Rinne: Se oli kauniisti sanottu!) Keskustan pyrkimyksiä tässä asiassa emme valitettavasti voi tukea, koska se on asuntopolitiikkaa, sitä samaa politiikkaa, mutta toisella tasolla, jota tämä hallitus on harjoittanut vuonna 1988.

Hyvät sosialidemokraatit, sientä ei pidä syödä, jotta nähdään, onko se myrkyllinen. Tämän hallituksen politiikka, markkinavoimien ehdoilla tapahtuva asuntojen rakentaminen tai asuntojen rakentamatta jättäminen, on sienen syömistä, jotta nähdään, onko se myrkyllinen.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäsen värikkäässä puheenvuorossa, josta voi todeta, että se ei ollut todellakaan äänettömän yhtiömiehen puhe vaan äänekkään yhtiömiehen puhe, oli sellainen selvä virhe, joka on korjattava. Se on sosiaalisen asuntotuotannon osuus. Päinvastoin kuin ed. Seppäsen väittää, tämän hallituksen toimesta on pystytty lisäämään merkittäväällä tavalla juuri sosiaalista asunto-

tuotantoa. Tuotetut määrät ovat suuremmat kuin vuosikausiin, suuremmat kuin vuoden 1974 jälkeen sekä suunnitelmissa että toteutuneissa määrissä. Sen kyllä pitäisi näkyä myös ed. Seppäsen puheissa.

Mitä tulee vuokrasääntelyn purkuun, se on kieltämättä kipeä asia meille sosialidemokraateille, mutta ei välttämättä niin dramaattinen toteutuessaan, kuin ed. Seppänen antoi ymmärtää. Se tulee hallituksen esityksen mukaan koskemaan ainoastaan uustuotantoa tietyillä alueilla. Sehän on jo nyt erilaisen kohtelun alaisena kuin vanha kanta, johon ymmärsin ed. Seppäsenkin puheessaan viittaillleen.

Sosiaalisen asuntotuotannon kohdalla luvut olivat täysin virheelliset ed. Seppäsen puheenvuorossa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Unohdin äskeisessä puheenvuorossani esittää ponnin, jonka tulen hetken kuluttua esittämään, koska sosialidemokraattien kehuminen, siltä osin kuin siihen oli aihetta, vei huomioni väärään.

Nyt tulee taas tilaisuus haukkua edellisen puheenvuoron jälkeen sosialidemokraattien politiikkaa asuntoasioissa. Sosialidemokraatit ovat valitettavasti toimineet siihen suuntaan, että vuokrat ovat kohonneet. Siihen vaikutti huoneenvuokralaki, joka hyväksyttiin tässä eduskunnassa melkein ensimmäisenä töinä vuonna 1987. Pelkään, että vuokrasääntelyn lieventäminen, joka aloitettiin tänä vuonna, tulee jatkumaan. Siinä mielessä sosialidemokraatit taas söivät sienen nähdäkseen, onko se myrkyllinen, kun hyväksyivät vuokrasääntelyn purkamisen.

Mitä tulee sosiaalisen asuntotuotannon eli aravarahojen lisäämiseen, siinä ed. Joenpalo on ehdottomasti väärässä, koska 1970-luvun puolivälissä rakennettiin aravaomistus- ja -vuokra-asuntoja jopa 40 000 vuodessa, kun vuonna 1988 eli kertomusvuonna aloitettiin vain 18 200 uutta arava-asuntoa. Tässä mielessä vuoden 1988 luvut ovat alle puolet siitä, mitä ne olivat 70-luvun puolivälissä, parhaina sosiaalisen asuntotuotannon vuosina. Mielestäni tässä tuli väärä todistus. Kun verrataan riittävän alhaiseen lukuun, pienikin lisäys näyttää lisäykseltä, mutta kun verrataan siihen, mitä on joskus aikaisemmin ollut, niin pieni lisäys on surkean pieni lisäys eikä anna oikeata kuvaa hallituksen

kyvystä ja tahdosta vaikuttaa asuntopulan poistamiseen. Tältä osin ed. Joenpalon puheenvuoro oli ehdottomasti väärin lukuihin perustuva.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun ed. Seppänen kehui lähes kaikki hallituspuolueet oikealta vasemmalle, olisin toivonut, että hän olisi kohdistanut kiitoksensa myös SMP:hen, joka olisi saanut näin balsamia kirveleville haavoilleen. Mutta näin epäoikeudenmukaista tämä maailma aina on.

Haluaisin lausua rattijuoppoushommasta sikäli, kun puhutaan aina promillerajoista. Minä näkisin, että promillerajojen muuttelamisella sinne sun tänne ei ole mitään merkitystä rattijuoppouden vähentämisessä. Kysymys on siitä, että jeppe juo ja ajaa autolla, kun se ajaa, eikä sillä ole mittaria taskussa eikä arvele, montakohan promillea tällä hetkellä on olemassa. Kysymys on aivan muista asioista. Sen sijaan rangaistusten koventaminen auttaisi. Eivätköhän Seutulan nevojen ojat olisi pikkuhiljaa perkaamisen tarpeessa? Eli niin kuin vanhaan aikaan: Seutulaan kuokkimaan. Siellä henkilö saa raitista ilmaa, hän on saattanut viikkokaudet juopotella jossakin murjussa, ja kun hänet pannaan Seutulaan kaivamaan ojia kolmeksi kuukaudeksi, niin hän saa raitista ilmaa ja tulee niin terveenä poikana takaisin että. Näin minä asian näkisin. Yksi mahdollisuus on vielä, että rikoksentekeväline eli auto valtiolle tai osa siitä, riippuen tapauksesta, niin johan alkaa purra. Mutta promillerajoilla ei ole mitään merkitystä.

Minä tulin tänne puhujakorokkeelle sen takia, että ihan muutamalla sanalla käsitteellisin rikoksella loukatun asemaa.

Ensiksi lähtisin siitä, että syylliseksi epäillyn asemaa on viime vuosina, sekä tämän eduskunnan että edellisenkin eduskunnan aikana, merkittävästi parannettu joka suhteessa. Jos laajasti katsellaan, ensinnäkin rangaistusten alentaminen on merkittävästi menossa tämän eduskunnan aikana ja varmasti jo edellisenkin eduskunnan aikana. Eli tänä päivänä oikeuskäytäntökin on muodostunut yhteiskunnan antamien viittausten mukaan sellaiseksi, että rangaistuksia ei juuri enää anneta lainkaan, vaan pieni sormen heristys, ja sen jälkeen uusia rikoksia tekemään.

Toisaalta maksuttoman oikeudenkäynnin säätely ja siihen liittyvät parannukset ovat

rikokseen syylliseksi epäillyn osalta merkinneet tuntuvaa parannusta. Ensimmäinen työ, kun kaveri otetaan kiinni rikotun näyteikkunan edestä, on se, että hänelle etsitään valtion kustannuksella Suomen paras asianajaja, jos niitä nyt sitten listalle voi laittaa, kuka on paras, kuka ei. Tämä on ihan oikein, mutta haluan nyt luetella tätä asiaa kuitenkin, että painopiste on syylliseksi epäillyn puolella ollut jo vuosikaudet ja johtanut nykyiseen tilanteeseen. (Ed. Kekkonen: Kenenkäs puolella sen pitäisi olla?)

Syyttömästi pidätetyn korvauksiin on tehty merkittäviä parannuksia, ed. Kekkonen. Se on aivan selvä asia, että jos henkilö joutuu syyttömästi pidätetyksi, hänen täytyy saada siitä korvaukset ilman suurempaa meteliä. Jos poliisi on tehnyt sellaisen virheen, että se on rangaistava, niin häntä on rangaistava, ei siitä mitään. Puhun vain siitä, että nimenomaan syylliseksi epäillyn puolella ovat merkittävästi olosuhteet parantuneet, ja paineet ovat siihen suuntaan jatkuvasti sekä kansallisen ajattelutavan että kansainvälistymisen myötä. Olemme liittyneet kaikenlaisiin sopimuksiin, joita tulkitsemme mieluummin laveasti, eli annamme rikoksesta syylliseksi epäillylle ja syylliseksi todetulle myötämieiltä enemmänkin kuin kansainvälisten sopimusten mukaan olisi edes tarpeellista.

Sen sijaan rikoksella loukatun asema ei ole niinkään hyvässä mallissa ollut, niin kuin valtiontilintarkastajien kertomuksessa todetaan. Se asema on periaatteessa pysynyt entisellään, eli se on suhteessa rikoksen tekijän asemaan merkittävästi huonontunut.

Viimeksi tällainen heikkeneminen tapahtui, kun eduskunnassa käsiteltiin lakeja rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumisesta. Silloin juuri siinä mielessä, että asianomistaja erältä osin irrotettiin syyttäjätöiminnasta sillä tavalla, että asianomistaja joutuu yksin, omalla kustannuksellaan ajamaan rikokseen syylliseksi todettua vastaan vahingonkorvausvaadetta, kun hän ennen tämän lainsäädännön säätämistä sai näissä asioissa tietyllä tavalla turvautua viralliseen syyttäjään, joka syytti jutussa, tuomioistuimien tuomitsi ja samalla tuomitsi myös rikoksella loukatulle korvaukset rikoksen tekijän maksettavaksi. Nyt kun lainsäädäntö jossain määrin muuttui, jälleen kerran, kuten monessa muussakin tapauksessa, asianomistaja jää oman onnen-

sa nojaan ja omilla varoillaan ajamaan omia saataviaan, usein sillä tavalla, että vaikka maksutuomio tulisikin syylliseksi epäillylle, ei hänellä ole, mistä otetaan. (Ed. Kekkonen: Onko oikeusturva muuttunut huonompaan vai?) — Oikeusturva on suhteessa rikoksen tekijään muuttunut rikoksen uhrilla huonompaan suuntaan. Niiden suhde on muuttunut kohtuuttomasti rikoksella loukatun vahingoksi, näin voidaan asia ajatella. (Ed. Kekkonen: Suosiiko Suomi rikollisia?) — Saattaa olla, että suosi. Ed. Kekkonen on varmasti ajatellut asiaa, koska osaa noin hyvin välihuutoja huudella.

Mitä tulee lakiin rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista, se on tänä päivänä kyllä suhteellisen kattava, mutta sitä on rakennettu kuin iisakinkirkkoa, siihen on tehty parannuksia aina silloin tällöin, mikäli nyt oikein muistan. Mutta tänä päivänäkin erityisesti esimerkiksi esinevahingon osalta, jos rikoksella loukattu on kärsinyt esinevahingon, korvauksen saaminen valtion varoista perustuu hyvin pitkälti harkintaan, eli se on epämääräinen. Se perustuu valtion virkamiehen harkintaan, se ei ole yksiselitteinen. Tämä on eräs suuri ongelma nimenomaan laissa rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista, joka tulisi kiireesti saattaa siihen muotoon, että se ei ole enää harkinnanvarainen, vaan että se myöskin maksettaisiin ilman tällaista harkintaa tietyksi silloin, kun perusteet ovat olemassa.

Kaiken lisäksi, niin kuin täällä on todettu, laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista ja siihen liittyvä byrokratia on äärettömän hidas. Vie pitkiä aikoja, ennen kuin henkilö saa, jos saa, korvauksen kärsimästään vahingosta. Tältä osin prosessia pitäisi nopeuttaa. On puhuttu tietystä enakkopäätösmenettelystä, yhdenentekevää, millä sitä kutsutaan, kuitenkin sillä tavalla, että rikoksen uhri ei joudu odottamaan vuosikausia sitä korvausta, joka valtiolta tulee, vaan että käsittely nopeutettaisiin.

Toinen merkittävä asia tänä päivänä on tietämättömyys kansalaisten keskuudessa siitä, että heillä on oikeus saada valtion varoista korvausta rikoksen uhrina. Kovin moni on tänä päivänä vielä tietämätön tästä asiasta. Kun sitten yleensä tällaisiin byrokraattisiin asioihin suhtaudutaan tietyllä tavalla varauksella, moni henkilö, vaikka ehkä alitajuntaisesti tietäisi, että tällainen mahdolli-

suus on olemassa, ajattelee, että ei sieltä kuitenkaan mitään saa, jättää hakemukset tekemättä ja kärsii tappion omista nahoistaan.

Sen vuoksi tulevaisuudessa, kun lakia rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista kehitetään, prosessia nopeutetaan, pitäisi myöskin pyrkiä ehdottomasti siihen, että asiasta tietynlainen informaatio viimeinkin ulottuisi myöskin peräkylän mökkiin, koska sielläkin saattaa olla rikoksen uhri, ja tämä rikoksen uhrin taholta tapahtuva korvauksen hakeminen tulisi mahdollisimman yksinkertaiseksi, tosin monimutkaista se ei ole tänäkään päivänä, mutta mahdollisimman yksinkertaiseksi. Tärkeätä on se, että kaikki kansalaiset tietävät, että heillä on mahdollisuus saada valtion varoista korvausta tänä aikana, jolloin rikollisuudesta on, ed. Kekkonen, tehty Suomessa hyvin kannattava ammatti ja sitä kehitetään tulevaisuudessakin, niin kuin kaikkia ammatteja kehitetään.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Asuntopulan poistamiseksi ehdotan, että eduskunta ilmaisee tahtonaan seuraavan perustelulausuman:

”Hallituksen kertomusvuonna harjoittaman asuntopolitiikan epäonnistumisen johdosta ja ottaen huomioon valtiontalouden tilan nykyisin tarjoamat mahdollisuudet ja vallitsevan pulan kohtuuhintaisista asunnoista eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimiin valtion lainoittaman omistus- ja vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi.”

Toivoisin, että ed. Joenpalo voisi yhtyä tähän lausumaan, koska nyt kun hänelle on kerrottu, että tämä hallitus on harjoittanut huonompaa asuntopolitiikkaa valtion rahoilla kuin 1970-luvun loppupuolen hallitukset, hän voisi tulla tälle kannalle ja nähdä, että hallituksen toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä asuntopulan torjumiseksi.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Hallituksen harjoittaman asuntopolitiikan osalta kertomusvuonna ei voi päätyä muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että hallitun rakennemuutoksen hallitukseksi itseään nimittävä nykyinen maamme hallitus ei ole onnistunut asuntopolitiikan osalta. Kahden asunnon omistajat ovat joutuneet ja pudonneet väliin, koska eivät saa toista asuntoaan

myydyksi kohtuullisella hinnalla, korko on korkea, ja asunnon tarvitsijat joutuvat näin ollen maksamaan pankkien korkeat korkotuotot. Maan hinta vaikuttaa ratkaisevasti asuntojen hintaa korottavasti.

Näistä syistä, arvoisa puhemies, kannatan ed. Seppäsen ehdottamaa perustelulausumaa, joka johtaisi toteutuessaan valtion lainoittaman omistus- ja vuokra-asuntotuotannon lisääntymiseen.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Kun ed. Seppäsen kanssa hieman keskustelimme sosiaalisen asuntotuotannon määristä, niin kävin työhuoneestani hakemassa lukuja, jotta voisin osoittaa, että en suinkaan ollut väärässä, ehkä molemmat hieman epätarkkoja numerotietoja asiasta annoimme. Minä ymmärrän sosiaalisella asuntotuotannolla aravavuokratuotantoa, mutta Seppäsen pöytäkirjassa kertoi ymmärtävänsä myös omistusasumisen sosiaalisesti asumiseksi, tietysti näinkin saattaa olla, mutta minä puhuin aravavuokra-asumisesta.

Tämän hallituksen aikana on näitä lukuja nostettu merkittävällä tavalla korkeammalle tasolle kuin useaan aikaisempaan vuoteen. Vuonna 1976 viimeksi on oltu samassa tasossa kuin tänä ja viime vuonna. Se on minun mielestäni todella hyvä saavutus tälle hallitukselle ja sosiaaliselle asuntotuotannolle. Numeroja voin lähteä luettelemaan pöytäkirjaan, jos se osoittautuu myöhemmässä keskustelussa tarpeelliseksi, mutta tämä todella, ed. Seppänen, vastauksena.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ed. Joenpalon esittämän tilaston mukaan on kuulemma käynyt sillä tavalla, että aravavuokra-asuntoja on tämä hallitus pystynyt rakentamaan saman verran kuin vuonna 1976. Sehän on hyvä ja merkittävä saavutus, että on vuonna 1988 päästy vuoden 1976 tasolle. Parhaat onnittelut hallitukselle tästä loistavasta saavutuksesta asuntopulan torjunnassa! Vuonna 1988 ollaan vuoden 1976 tasolla.

Tässä yhteydessä tietysti ed. Joenpalo ei halua tarkastella aravaomistusasuntojen rakentamista, joka myös on tärkeä osa sosiaalista asuntotuotantoa. Näitten aravaomistusasuntojen rakentaminen ei ole tämän hallituksen toimesta lisääntynyt siinä määrin, että se olisi lähelläkään vuoden 1976 tasoa. Se ei

ole edes puolta vuoden 1976 tasosta. Tältä osin tämä hallitus ei ole pystynyt lievittämään asuntopulaa niiltä ihmisiltä, joita minä tässä pidän tärkeinä, eli vähätuloisilta, köyhiltä, köyhyysloukkuun joutuneilta, niitä, joilla ei ole yhtäkään asuntoa vielä itsellään. En siis kannan välttämättä huolta kahden asunnon omistajista, vaan niistä, joilla ei ole edes yhtä asuntoa, nuorista, opiskelijoista, sellaisista ihmisistä, jotka eivät pysty näillä markkinahinnoilla hankkimaan itselleen asuntoa. Tältä osin olisin tietysti toivonut, että hallituskertomus vuonna 1988 olisi pystynyt samaan tasoon myös aravaomistussuunnissa kuin 1976 pystyi Miettusen hätätilahallitus. Se pystyi silloin merkittävällä tavalla lieventämään näiden ihmisryhmien asuntopulaa.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Kun käsitellään vuoden 1988 valtiovarain hoidosta ja tilasta annettua kertomusta, on tietysti hieman kohtuutonta tehdä vertauksia 70-luvulle tai 60-luvulle. Ymmärrän, että ed. Seppänen hakee sieltä esimerkkejä, koska hän saa tällä tavalla tämän hallituksen työt näyttämään huonommilla kuin ne ovat. Minun mielestäni kohtuullista olisi tarkastella 80-luvun asioita ja tämän hallituksen toimia sen toimikaudella. Näissä on edetty kiistatta pelkästään hyvään suuntaan, mitä tulee tuotantomääriin, kun puhutaan sosiaalisesta asuntotuotannosta, sekä omistusaravista että vuokra-aravista. Se tällä kertaa tästä, ed. Seppänen.

Ed. Zyskiewicz: Herra puhemies! Olisin jatkanut keskustelua ed. Aittoniemen nostamasta aiheesta siltä osin kuin oli kyse rikoksen uhrin asemasta. Olen tällä kertaa samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi siitä, että viime aikoina on monella tavoin rikoksen tekijän ja rikoksesta epäillyn asemaa lainsäädännössä kohennettu, kun taas rikoksen uhrin aseman kohentamisessa ei ole riittävästi edetty. Kun yleensä kriminaalipoliittisessa keskustelussa puhutaan oikeusturvasta, aina tarkoitetaan yleensä silloin nimenomaan rikoksesta epäillyn oikeusturvaa. Kuitenkin pitää muistaa, että vähintään yhtä tärkeätä on rikoksen uhrin oikeusturva. Oikeusturvasta kriminaalipoliitikassa puhuttaessa pitäisi nykyistä enemmän ottaa huomioon myös rikoksen uhrin oikeusturva.

Eräs osa rikoksen uhrin oikeusturvaa on juuri riittävät edellytykset saada asianmukaiset korvaukset valtionkin varoista tilanteissa, joissa rikoksentekijältä näitä korvauksia ei ole saatavissa. Tässä mielessä on toivottavaa, että valtioneuvoston tarkastajien ja valtiovarainvaliokunnan esittämät näkökohdat rikosvahinkolain korjaamistarpeesta ja rikoksen uhrin aseman parantamisesta otetaan hallituksessa asianmukaisesti huomioon ja hallitusohjelman lisäpöytäkirjankin mukaisesti kohennetaan rikoksen uhrin asemaa.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Ettei jää väärää kuvaa ed. Seppäsen siltä, mitä puheenvuorossani tarkoitin kahden asunnon omistajilla, niin todettakoon tässä yhteydessä, että he eivät välttämättä omista kahta asuntoa vaan ovat vaihtaneet asuntoa esimerkiksi sen vuoksi, että perhe on suurentunut ja he tarvitsevat enemmän tilaa. Myöskään tällä hetkellä suomalaiset eivät asu niitten neliöitten mukaan riittävästi, jotka tuolla Euroopassa ovat vallitsevia. Sen vuoksi että he vaihtavat asuntoa, he joutuvat pankkien kanssa ongelmiin, ja tämä pitäisi saada myös estettyä.

Ed. Miettinen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. P. Lahtisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hallituksen kertomusvuonna harjoittaman asuntopolitiikan epäonnistumisen johdosta ja ottaen huomioon valtiontalouden tilan nykyisin tarjoamat mahdollisuudet ja vallitsevan pulan kohtuuhintaisista asunnoista eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimiin valtion lainoittaman omistus- ja vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Puhemies: Tämän jälkeen on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 47 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Eduskunnan palkkavaltuuskunnan kertomus vuodelta 1989

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 2)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Mattila: Herra puhemies! Nyt on ainoassa käsittelyssä eduskunnan palkkavaltuuskunnan toimintakertomus vuodelta 1989. Tässä kertomuksessa kuvaillaan valtiota työnantajana ja selostetaan yksityiskohtaisesti kertomusvuoden palkkaratkaisuja. Samoin nämä yksityiskohtaiset tiedot on selvitetty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, joten siihen puoleen en tässä yhteydessä puutu.

Totean kuitenkin, että vuoden 1988 alusta voimaan tulleen valtion virkaehtosopimuslain muutoksen mukaisesti virkaehtosopimusneuvottelujen osittaista siirtämistä ministeriöille, virastoille ja laitoksille on edelleen toteutettu kertomusvuoden sopimusneuvotteluissa. Tulevaisuudessa virastotason virkaehtosopimusneuvottelujen merkitys myös lisääntyy toisaalta virkamiesten palkkausjärjestelmiä uudistettaessa ja toisaalta valtion uusimuotoisten liikelaitosten asemaa kehitettäessä. Oma merkityksensä on myös jossakin vaiheessa toteutuvalla valtionapu-uudistuksella.

Valtiovarainvaliokunnan hallintojaoston piirissä on useamman vuoden ajan kyseisiä kertomuksia käsiteltäessä pysähtytty miettimään, mikä olisi valtion palkkausjärjestelmää koskevan sopimusmenettelyn nykyisessä kehitysvaiheessa tarkoituksenmukaisin tapa eduskunnan osallistumiseen valtion virkamiespalkkauksesta sovittaessa. Tiedämme,

että asiasta on keskusteltu myös laajemmin eduskunnan piirissä.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä päädytäänkin hyvin yksiselitteiseen ponteen, jossa edellytetään, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin palkkavaltuuskunnan tehtävien siirtämiseksi jollekin eduskunnassa nykyisin toimivista elimistä. Tämä on suoranaista jatkoa sille hallinnon uudistukselle, mitä eduskunnassa on viime vuosina tehty.

Palkkavaltuuskunta on toiminut vuodesta 1970 lähtien. Palkkavaltuuskunnassa on jäsenten lukumäärä pysynyt samana, 21 jäsenenä, ja jos ajattelemme, mikä eduskunnassa olisi sellainen elin, joka voisi palkkavaltuuskunnan tehtävät ottaa vastaan, tulee luonnollisesti mieleen valtiovarainvaliokunta. Se on myös jäsenmäärältään saman kokoinen, ja toisaalta se on valiokunta, joka joutuu monessa suhteessa määräraha-asiat käymään mahdollisimman tarkoin läpi.

Mikäli ajatellaan, että palkkavaltuuskunnan tehtävät siirretään valtiovarainvaliokunnalle, tämä luonnollisesti tietää sitä, että hallitusmuodon 65 §:ssä tarkoitetut virka- ja toimiehtosopimukset sekä hallitusmuodon 66 §:ssä tarkoitetut päätökset siltä osin kuin ne kuuluvat palkkavaltuuskunnan tehtäviin tulisi määritellä valtiovarainvaliokunnan tehtäviin kuuluviksi. Tämän lisäksi joudutaan tarkistamaan valtiopäiväjärjestyksen 16, 76 a, 82 a ja 90 §, lisäksi valtion virkaehtosopimuslain 4 § joutuu tarkennettavaksi samoin kuin laki kansanedustajien palkkiosta 4 §:n osalta, edelleen eduskunnan työjärjestys 11 §:n osalta ja edelleen palkkavaltuuskunnan työjärjestys kokonaisuudessaan.

Ratkaisussa joudutaan ottamaan, mikäli se hyväksytään, jollekin eduskunnan valiokunnalle, tässä tapauksessa esittämälleni valtiovarainvaliokunnalle, uusi suuntaus tähänastiseen käytäntöön. Valiokunnat ovat valmistelevia elimiä, mutta nyt jollekin valiokunnalle, tässä tapauksessa valtiovarainvaliokunnalle, annettaisiin eduskunnan puolesta suoranaista päätäntävaltaa. Olen näkemässä, että kehitys on kulkemassa tätä suuntaa kohti, joten en epäilisi yhtään, ettei kannata päättää avata varovaisesti juuri palkkavaltuuskunnan tehtävien siirtämisellä valtiovarainvaliokunnalle.

Parasta aikaa on myös meneillään eduskunnan toivomuksen mukaisesti hallitusmuodon VI luvun ja valtiopäiväjärjestyksen

tarkennukset. Nämä työt valmistuvat alkukesästä, ja mikäli eduskunta nyt katsoo oikeaksi palkkavaltuuskunnan tehtävien siirtämisen esimerkiksi valtiovarainvaliokunnalle, silloin kyseinen tarkennus ehdisi hyvin mukaan niin, että vaalien jälkeen kokoontuva eduskunta voisi aloittaa asian ikään kuin uudelta pöydältä.

Arvoisa puhemies! Kaikki merkit ovat viittaamassa siihen, että palkkavaltuuskunnan tehtävien siirtäminen tässä vaiheessa on hyvin tarkoituksenmukaista, ja toivon, että eduskunta hyväksyessään valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn ponnen olisi osaltaan vauhdittamassa sellaista hallinnon uudelleenjärjestelyä, mitä tässä peräänkuulutaan, ja karsimassa sellaista päällekkäistyötä, mitä palkkavaltuuskunnan toiminta tällä hetkellä aiheuttaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi aluevaihdesta valtion ja Helsingin kaupungin välillä

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 39

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 32

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ed. Backmanin ym. lakialoite n:o 34 laiksi siviilipalveluksesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Pitkään jatkunut myönteinen kehitys siviilipalvelusmiesten aseman parantamiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa koki osittaisen taakskun vuonna 1985, jolloin nykyinen voimassa oleva väliaikaislaki säädettiin. Tuosahan parannusta oli se, että siviilipalvelukseen ei enää edellytetty tutkittavaksi hakijan vakaumusta, mutta samalla jatkettiin siviilipalvelun kestoa eräällä tavalla rangaistuksen omaisesti vakaumuksesta 16 kuukauteen, kun se aikaisemmin oli ollut 12 kuukautta.

Nämä muutokset, erityisesti siviilipalvelun keston jatko, ovat johtaneet siihen, että monet siviilipalvelusmiehet ovat katsoeet nykyisen lain loukkaavan heidän vakaumustaan. Lain voimassaoloaikana onkin vuosittain 20–40 miestä kieltäytynyt kaikesta palveluksesta. Tämän vuoksi osittain on parhaillaan kymmeniä siviilipalvelusmiehiä lakossa. Tuo lakko jatkuu edelleen. Osa, neljä henkilöä, on myös syömälakossa, ja ainakin yksi heistä on päättänyt jatkaa syömälakkoaan siihen saakka, kunnes ratkaisu tähän asiaan poliittisella päätöksenteolla saadaan. Tässä mielessä tekemäni lakialoite on tarkoituksella tehty juuri nyt osittain purkamaan sitä tilannetta, jota siviilipalvelusmiehet lakossa ollessaan joutuvat päivittäin kokemaan, kun poliittinen päätöksenteko ei pysty heille ilmoittamaan, mihin suuntaan lainsäädäntöä ollaan kehittämässä.

Hallitushan on valmistelemassa uutta lakia mutta sen sisältö on vielä kyseenalainen. Toivon, että tämä lakialoite omalta osaltaan antaa suuntaa hallituksen valmistelutyölle ja voi mahdollisuuksien mukaan olla myös eduskunnassa pohjana, kun asiasta säädetään uutta lakia.

Suomi on saanut nyt mutta myös aikaisemmin hyvin kyseenalaista mainetta myös kansainvälisesti suhtautumisessaan siviilipalveluun. Esimerkiksi Amnesty International on ottanut 16 mielipidevankia nimikkovankeikseen suomalaisista totaali kieltäytyjistä.

Kun siviilipalvelusaikaa jatkettiin 16 kuukauteen, sitä perusteltiin eräänlaisena tapana mitata näiden nuorten miesten vakaumuksen syvällisyyttä. Lain pohjana olleessa hallituksen esityksessä katsottiin, että "on kaikin puolin hyödyllistä tukea toimenpiteitä, jotka ovat omiaan vaikuttamaan siihen, että aseistakieltäytyjät pyrkivät valitsemaan aseettoman palveluksen siviilipalveluksen sijaan". Tämä lähtökohta ei mielestäni kuitenkaan ole oikea. Myöskään käytäntö ei ole osoittanut tätä näkemystä oikeaksi, sillä työministeriön tilastojen mukaan pidennys ei ole merkittävästi vaikuttanut siviilipalvelusmiesten määrään, vaan pidennetystä ajasta huolimatta on hakeuduttu mieluummin siihen kuin aseettomaan palvelukseen puolustusvoimien organisaation sisällä. Sen sijaan tämä on muodostunut nimenomaan rangaistukseksi aseistakieltäytymisestä.

Tämän vuoksi aloitteen lähtökohtana on juuri se, että pyrittäisiin muuttamaan aseistakieltäytyjien asemaa vakaumusta korostavaksi ja tekemään siitä tasavertainen palvelusmuoto myös ajan osalta asevelvollisuuden kanssa. Tämän vuoksi siviilipalvelusajan tulisi olla korkeintaan nykyinen maksimisevelvollisuus aika eli 11 kuukautta.

Kun tässä yhteydessä on suoritettu julkisuudessa erilaisia vertailuja siviilipalvelun ja aseellisen palvelun raskaudesta ja vaativuudesta, niin voi kuriositeettina todeta, että kun olen itse käynyt puolustusvoimien koko koulutusjakson läpi RUK:ta myöten, tiedän, minkälainen se vaativuus on, ja edellisellä RUK:n kurssilla palveli Pentti Kouri niminen henkilö, joka Ruotuväki-lehdessä totesi, että koko asepalvelus on hänelle ollut suurta henkistä lomaa raskaan työn välissä. Tämäkin on yksi näkökulma siihen, miten jotkut suomalaiset kokevat asepalvelun. Se ei välttämättä ole sen paremmin henkisesti kuin fyysisesti yhtään raskaampaa kuin siviilipalvelu. (Ed. Rinne: Sotahuuto suorastaan innostuneena!) — Kyllä, se on vielä paljon vaarallisempaa kuin huoli siviilipalvelusmiesten lisääntyvästä määrästä.

Myös YK:n ihmisoikeuksien toimikunta

on katsonut vuonna 1989, että aseistakieltäytyminen on ihmisoikeuksien julistuksessa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa tunnustettu ja ajattelun, omantunnon ja uskonnon vapauden oikeutettua käyttöä. Tämän vuoksi YK:n kyseinen toimikunta suosittelee valtioita pidättymään aseistakieltäytyjien vangitsemisesta sekä aseistakieltäytyjien vakaumusta kunnioittavan vaihtoehtoispalvelun kehittämistä.

Puolustusministeriön oma työryhmä, joka on seurannut siviilipalvelua, totesi vuonna 1990, että "siviilipalvelusjärjestelmän tulisi olla sellainen, että rangaistuksen käyttöön jouduttaisiin turvautumaan mahdollisimman vähän". Molemmat kannanotot tukevat siis siviilipalvelusmiesten vakaumuksen parempaa huomioimista palveluspaikkavalikoimasta säädettäessä. Tässä aloitteessa onkin lähedetty nykyisten palveluspaikkojen lisäksi laajentamaan niitä esimerkiksi rauhan-, kehitysyhteistyö- ja ympäristöjärjestöjen palveluksessa toimimiseen myös ulkomailla. Tällä tavoin he voisivat palvella Suomen rauhan- ja ulkopoliittista tahtoa.

Tässä aloitteessa ehdotetaan myös jatkettavaksi väliaikaislailla, siis vuoden 1985 lain mukaisesti, luotua menettelyä, jossa aseistakieltäytyjien vakaumusta ei tutkita. Tämä ilmoitus voitaisiin myös jättää sotilasviranomaisen lisäksi työviranomaiselle, joka vastaisi siviilipalvelukseen määräämisestä.

Lisäksi aloitteessa ehdotetaan siviilipalvelusmiesten vapauttamista kokonaan asevelvollisuuden suorittamista puolustusvoimissa eikä pelkästään rauhanajan palveluksesta. Tähänkään asti ei nimittäin ole ollut suunnitelmia käyttää siviilipalvelusmiehiä sotatoimissa mahdollisen sodan syttyessä, joten tämä olisi syytä kirjata selkeästi myös lakiin.

Puolustusministeriön työryhmä, johon jo aiemmin viittasin, on todennut myös palveluksesta kieltäytyvien tuomioista, että niitä olisi lievennettävä. Työryhmä toteaa, että "siviilipalvelusjärjestelmän yhtenä onnistuneisuuden mittarina voitaisiin pitää sitä, miten vähäisillä vankeuteen johtavilla rangaistusseuraamuksilla se voi toimia". Tätä mittaria käyttäen nykyinen laki ei ole onnistunut, sillä totaali kieltäytyjien määrä on huomattavan suuri. Kun totaali kieltäytyjiä rangaistaan huomattavalla vankeustuomiolla, tulisi vankeusrangaistusaikaa lyhentää siten,

että se on korkeintaan puolet jäljellä olevasta palvelusajasta.

Viimeisenä tässä aloitteessa on kiinnitetty huomiota siviilipalveluksen hallintoon ja esitetty sen hallintomallia kevennettäväksi ja byrokratiaa vähennettäväksi. Nykyiseen hallintoon ovat olleet tyytymättömiä niin viranomaiset, palveluspaikat kuin itse siviilipalvelusmiehetkin. Tämän vuoksi se tulisi siirtääkin työministeriölle ja perustaa erityinen siviilipalveluskeskus. Tämä tietääkseni on myös hallituksen valmistelussa oleva linjaus.

Lopuksi haluaisin todeta, että kun tästä asiasta on käytetty huomattavassa määrin hyvin tunteenomaisia puheenvuoroja, täytyisi muistaa, mistä perimmiltään on kysymys. Perimmiltään on nimittäin kysymys ihmisten oikeuksien tunnustamisesta, sen tunnustamisesta, että jos ihminen vakaumuksen perusteella ei ole valmis tarttumaan aseeseen sen paremmin rauhan aikana kuin sota-aikana, se on hänelle suotava, eikä siitä tule häntä rangaista sen paremmin pidemmällä palvelusajalla kuin pitkällä vankeusrangaistuksella. Tässä yhteydessä ne henkilöt, jotka esimerkiksi tuntevat suurta huolta Viron aseistakieltäytyjien puolesta, voisivat tuntea samanlaista huolta myös Suomessa.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa rouva puhemies! En ole pasifisti, vaan nimenomaan Suomen asevelvollisuuteen perustuvan armeijan ja maanpuolustuksen kannattaja. Silti pidän ed. Backmanin ym. ehdotusta uudeksi siviilipalveluslaiksi erinomaisen hyvänä. Sitä vaatii meidän aikamme. Aikaisemmat lait ovat auttamattomasti vanhentuneet. Lähestymme yhdentyvää Eurooppaa, meidän pitää sormi ajan valtimolla seurata, miten suuressa maailmassa suhtaudutaan aseistakieltäytyjiin. Meidän täytyy muistaa, mitä YK:n ihmisoikeustoimikunta on äskettäin todennut eräässä päätöksessään. Se on todennut, että aseistakieltäytyminen on yhtä lajia ihmisoikeuksien käyttöä, joka ihmisoikeus sivistysvaltiossa pitää turvata.

On käsittämätöntä, että nykyinen siviilipalveluslaki lähtee siitä, että jos ei astu aseelliseen palvelukseen, on oltava siviilipalveluksessa 16 kuukautta, kun asevelvollinen selviää 11:llä tahi eräissä tapauksissa jopa 8 kuukaudella. Backmanin ehdotus lähtee kuitenkin siitä 11 kuukaudesta eli on sama kuin pitemmän varusmiesajan palvelevalla. Ei siis

8 kuukauteen pyritäkään. Nähtävästi ovat allekirjoittajat ajatelleet, että koska nainenkin kestää 9 kuukautta, niin kyllä kai mies tuon 11, eivätkä tyydy 8 kuukauteen.

16 kuukauden perustelut nykyisessä laissa, näin olen selvittänyt, ovat siinä, että mitataan tämän vakaumuksen vahvuutta: jospa siinä kuukausien kuluessa mies toteaisikin, että on parempi ottaa ase käteen. Myöhemmin olen kuullut eri piireissä kulkiessani, että on väitetty 16 kuukauden perustuvan siihen, että siviilipalvelus on niin paljon helpompaa kuin asevelvollisuuden varsinainen suorittaminen, siellä ei ole kuulemma hikeä ja simputusta, vaan viileillä sairaalan käytävillä työnnellään harjaa. Minusta tuo perustelu ei missään tapauksessa ole pätevä. Ja kun kaiken lisäksi on hyvin mahdollista, että aseistakieltäytyjä voi nykyisen lain mukaan joutua 16 kuukaudeksi vankilaan, niin jokainen meistä ymmärtää, että olemme lähellä keskiaikaa.

Ehdotus on siis hyvä, hyvä mm. sen suhteen, että siinä esitetään kokonaan vapautusta sotilaspalveluksesta, ei vain rauhan aikana, vaan myös sodan aikana. Muistan hyvin semmoisen tarinan kerrotuksi sodan aikana, kun kaksi johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvaa nuorukaista tuotiin rintamalle, he ilmoittivat, etteivät he halua ottaa asetta käteensä, mutta vartioon suosituvat menemään. Paikallinen eversti, joukko-osaston komentaja, ilmoitti, että kyllä sinne saa mennä paljain käsinkin, menkää hyvät miehet. Olivat yhden yön ja seuraavana yönä sitten ottivat kiväärit mukaansa, tuntui turvallisemmalta olla juoksuhaudassa.

On aivan selvää, että tällaisissa tapauksissa, kun nuorukainen vanhempiensa pelosta tai vankilauhan pelosta ei uskalla kieltäytyä asepalveluksesta, vaan lähtee palvelukseen, niin ei ole mikään ihme, että asepalvelus aiheuttaa henkisiä kärsimyksiä ja jopa mielenterveydellisiä häiriöitä.

Olen yksi ed. Backmanin laatiman aloitteen allekirjoittajista, vaikka en ole aseistakieltäytyjä enkä pasifisti, niin kuin totesin. Uskon itse aseelliseen maanpuolustukseen. Asevelvollisista muodostunutta armeijaa on tämä maa tarvinnut, tänä vuonna maaliskuussa on tämä seikka moneen kertaan tuotu esille, ja sitä tullaan tarvitsemaan myös jatkossa. Mutta reservin vääpelinä tai tarkemmin sanottuna pursimiehenä voin sanoa,

että sellaisesta miehestä, joka vakaumuksen syistä ei halua ottaa asetta käteensä, ei ole Suomen armeijalle myöskään hyötyä. Näin ollen olisi perustellumpaa, että tällaisia henkilöitä ei siihen pakotettaisi tai vaikeutettaisi heidän kieltäytymistään. Henki huononee armeijassa. Siellä saavat kantaa monet toverit juuri tällaisten poikien kivääreitä vaikeilla metsämarssilla jne. Parempi, että he pääsevät sellaiseen palvelukseen, jossa heistä on synnyinmaalleen hyötyä.

Ed. Backmanin ehdotuksessa 14 §:ssä on erinomaisen hyvä luettelo, missä älykkäiden ja aktiivisten nuorukaisten työpanosta voidaan todella hyödyntää ihmiskunnan ja tämän maan hyväksi. He tekevät varmasti työnsä vakaumuksensa mukaisessa työssä samalla värinällä, millä asevelvolliset metsässa.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän vakaumuksen, se on aivan selkeä, ja näin on ymmärrettävä. Mutta kun olen katsonut televisiosta lakossa olevia vakaumuslaisia, olen vähän sitä mieltä, että siellä saattaa olla henkilöitä, joilla ei ole vakaumus kysymyksessä, vaan samat ajatukset kuin käpykaartilaisilla 1939—45. Näiden erottaminen on tietysti vaikeata, ymmärrän sen, mutta joku raja täytyy olla. Lähdän siitä, että jos käpykaartilaisia olisi ollut kovin paljon vuosina 1939—45, niin uskon, että ed. Vähänäkkikin olisi nyt ehkä Vehkalahden sovhoosissa jonkinlaisena traktori-miehenä eikä sieltä valittuna edustajana eduskunnassa. (Ed. Gustafsson: Päinvastoin, korkeimman neuvoston jäsen!) — Saattaisi olla, hän on erinomaisen kyvykäs ihminen, juristi jne., saattaisi olla korkeammassakin asemassa, mutta minä vaatimattomana ihmisenä lähdän näin alhaiselta tasolta eli traktorimiehestä.

Joka tapauksessa minä olen sitä mieltä, että kun ei pystytty selvittämään, kuka on vakaumuksen johdosta haluton puolustamaan maataan ja kuka ei, niin linjojen täytyy olla selkeät, eli kaikille sama kohtalo: 16 kuukautta vähintään vai mitä se nykyisin on, kenties enemmän.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pyytäisin vahtimestareita etsimään, jos löytyisi sotilaskypärä ed. Aittoniemen päähän, että näkisimme urhoollisen

sotilaan joukossamme. Sitten voisi lähteä katsomaan pelloille, vieläkö traktori siellä kulkee. (Ed. Aittoniemi: Puhukaa vähän selkeämmin, että minäkin kuulen!) — Kyllä vahtimestarit kuulivat, että pyysin ed. Aittoniemelle etsimään jostakin vanhan sotilaskypärän, koska hän tuntuu sitä kaipaavan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Backmanin aloite on erittäin hyvä. Näyttää siltä, että sen pohjana on ollut SKDL:n eduskuntaryhmän vuoden 1985 valtiopäivillä esittämä melko pitkälle vastaavan sisältöinen lakialoite, joka silloin kuitenkin tuli hylätyksi. Esitimme silloin lakialoitteessamme samoin kuin lain käsittelyn yhteydessä suurin piirtein ne näkökohdat, jotka nyt ovat tulleet esille lain soveltamisessa. Ensinnäkin se, että siviilipalvelusaika 16 kuukautta oli meidän mielettämme ja on edelleenkin jonkinlainen rankaisuluonteinen toimenpide niitä kohtaan, jotka eivät halua tarttua aseisiin. Myös ne tehtävät, joissa siviilipalvelusta voitaisiin suorittaa, ovat suurin piirtein saman sisältöisiä kuin nyt esitetyssä lakialoitteessa.

On jo korkea aika todeta, että maailma on muuttunut ja rajoja ei enää siirrellä aseilla, vaan ne siirretään neuvotellen tai poistetaan neuvotellen kokonaan. Ehkä ed. Aittoniemi-kin voi nukkua ensi yönsä vielä täysin huoletta, tuskin kukaan tänne on hyökkäämässä ja tuskin kukaan on enää aseina Suomeen hyökkäämässä. Näin ollen, kun maailma muuttuu tällä tavalla ja mm. sotilasliittojen väliset rajat tulevat vähitellen tarpeettomiksi, sotilasliitot tarpeettomiksi ja purkautuvat, voidaan todeta, että kansojen välisessä kanssakäymisessä rauhanomainen kanssakäyminen tulee olemaan se, minkä avulla ihmiset tutustuvat toisiinsa ja ratkovat ongelmiaan.

Voi todeta, että myös meidän maamme puolustusvoimat ovat menettäneet melko pitkälle merkityksensä. Näin ollen se, että meillä on edelleen asevelvollisuuspakko nuorille miehille, tuntuu todellakin vanhanaikaiselta, niin kuin ed. Vähänäkkikin reservin pursimiehenä puheenvuorossaan totesi.

Nyt on jo korkea aika todellakin uudistaa siviilipalveluslakia, joka nyt on ollut koe-luonteisesti voimassa. Kokemukset, mitkä laista on saatu, ovat todellakin olleet kielteiset. Ehkä se, että Suomi vastikään liittyi Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen, on omiaan kiirehtimään lain uudista-

mista. Toivoisikin, että tämä lakialoite johdaisi lain uudistamiseen.

Kaikkia siviilipalvelumiehiä kehottaisin todellakin valittamaan ihmisoikeustuomioistui-
meen, elleivät asia muuten hoidu. Sittenpä-
hän näkisimme, onko Suomen valtio ajan
tasalla ja oikeassa, jos se vielä aikoo vanhaa
siviilipalveluslakiansa noudattaa.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies!
Hieman toisista syistä kuin ed. Vähänäkki
olen myös tukemassa ed. Backmanin teke-
mää aloitetta. En minäkään tietenkään toivo
mutta en myöskään usko, että enää 50 vuot-
ta talvisodan jälkeen Euroopassa voisi koit-
taa sellainen tilanne, että sellaisilla kansanar-
meijoilla, joita Suomessakin on, olisi enää
sanottavaa käyttöä.

Aivan niin optimistinen en ole, että pitäi-
sin tilannetta niin hyvänä, ettei mitään ar-
meijaa tarvittaisi, mutta kyllä on jonkinlaista
kansallisten voimavarojen haaskausta pitää
sellaista määrää niin lahjakkaita miehiä niin
turhassa työssä, kuin puolustusvoimissa pal-
veleminen useimpien kannalta on. Minusta
on nähtävä myös kansallisena voimavarana
se, että meillä on ihmisiä, jotka haluavat
nuorena tehdä jotakin hyödyllisempää. Mi-
nun ymmärtääkseni siviilipalvelusmiesten
työpanoksesta hyvin monella laitoksella ja
virastolla ja toimipisteellä on hyvin positiivi-
sia kokemuksia.

Minusta on kerta kaikkiaan vanhanaikais-
ta ja typerää rangaista siviilipalvelusmiehiä
pitemmällä palvelusajalla. Heidän vaatimuk-
sensa tältä osin on täysin oikeutettu.

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Ed.
Aittoniemen puheenvuoron johdosta haluai-
sin todeta, että vakaumus on todella monesti
hyvin paljon painavampi ja todellisempi juuri
aseistakieltäytyjien kohdalla kuin se on jon-
kin lahkoon tai jonkin uskonsuunnan kohdal-
la. Ei näitä voi yksilöittäin lähteä erottele-
maan. Kuitenkin jehovantodistajat esimer-
kiksi ovat eri asemassa kuin muut. Miten siis
vakaumusta voidaan todellakin mitata? Se
on yksilön kohdalla hyvinkin todellinen. Jos
ulkopuolelta tullaan sanomaan, että se ei ole
sinulla todellinen, sinä et ole vakaumukse-
si takana, perustelut, jotka tänä aikana ovat
käytössä meilläkin, ovat kyllä hyvin kaukana
todellisuudesta, eli ei saada selvää siitä ihmi-
sestä, mitä se todella on. Jonkin uskonnon

varjolla voidaan ratsastaa, mutta jos on
oikein rehellinen eikä koe sitä keppihevosek-
seen, niin ei voi mennä sen taakse. Paljon
todellisempaa voi olla sellainen asenne, että
kieltäydytään aseista. Se on maailmanhisto-
rian ajan todettu.

Ed. Rinne: Rouva puhemies! Kyllä si-
viilivaihtoehdon valitseminen keskimäärin
ottaen vaatii enemmän henkilökohtaista roh-
keutta kuin lähteä asepalvelukseen. Sen voin
sanoa ihan omasta kokemuksesta, kun aseel-
lisen palvelun suoritin. Kyllä myös tuntuu
oikeudenmukaiselta, että 11 kuukautta on se
maksimi, joka on aseellisessakin. Kaikkialla
mennään siihen suuntaan kautta maailman,
että todella on kaksi vaihtoehtoa: aseeton tai
aseellinen vaihtoehto. Eikä tästä minkään-
laista turvallisuuspoliittista uhkaa Suomelle
kyllä ole. Sivistys edellyttäisi sitä, että se
saataisiin 11 kuukauteen ilman sen kummal-
lisempia pulinoita rivissä.

Ed. Gustafsson: Arvoisa rouva puhe-
mies! Tein kaksi ja puoli vuotta sitten halli-
tukselle kirjallisen kysymyksen, jossa toivoin
siviilipalvelun muuttamista YK:n päätöslau-
selman tarkoittamaksi rauhanpalveluksi.
Ajatuksen tälle aloitteelleni sain edesmen-
neeltä ministeri Pekka Kuuselta, joka kirjas-
saan "Tämä ihmisen maailma" hyvin hienol-
la tavalla toi esille tämän vaihtoehdon. Olen
itse ajatellut näin, että saa nähdä, kerkiääkö
hieno ed. Backmanin ja meidän monien
allekirjoittama laki toteutumaan niin nopeas-
ti, että omat poikani kerkiäisivät lähettä-
mään joulukortin isälleen ihmiskuntapalve-
lunaan jostakin latinalaisesta Amerikasta tai
Afrikasta.

Olen itse seitsemän kuukauden korpraali.
Valtiovalta onnistui silloin säästämään, kun
edustan suurta ikäluokkaa. Se nyhtäisi vielä
yhden kuukauden pois, ja hyvästä palveluk-
sestani sain korpraalin natsan. En suhtaudu
tähän asiaan myöskään erityisen mustaval-
koisesti. Minusta niille nuorille, jotka halua-
vat mennä armeijaan, se sopii mahdollittoman
hyvin, mutta ymmärrän erittäin hyvin sen,
että entistä enemmän on myös sellaisia, joille
tämä asia syystä tai toisesta ei sovi. Täällä jo
todettiin se, että tulevaisuuden ja nykyinen-
kään viholliskuva ei vaadi mitään massiivista
mies- tai joukkoarmeijaa, vaan jos miehiä
aseisiin joudutaan laittamaan, valitettavasti

se sota ratkaistaan ihan joillakin muilla aseilla kuin joukkojen määrällä.

Totean vielä ed. Backmanin aloitteen perusteluista erään tärkeän yksityiskohdan, joka täällä todetaan. Aloitteen lähtökohtana on, että siviilipalveluksen tulee palvella selaista turvallisuusajattelua, jossa valtiot eivät asetu vastakkain.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Haluan todeta, kun puhuttiin korpraalista, että minä olen ollut 33 vuotta kersantti ja olen kieltäytynyt menemästä maanpuolustuskursseille, ei isänmaallisuuden puutteesta vaan sen takia, että tämä saattaisi vaarantaa kersantin vakanssini ja minut ylennettäisiin ylikersantiksi. Minä haluan olla koko lopun elämäni kersantti. (Eduskunnasta: Kersantti Ärjylä!) — Kersantti Ärjylä.

Sitten itse asiaan: Minä kunnioitan vakauksista viimeisen päälle. Siitä ei ole kysymys. Minä kunnioitan niitäkin, jotka vakaumuksen vuoksi jäivät menemättä rintamalle silloin, kun tapeltiin ne muutamat vuodet. Mutta siellä oli paljon sellaisia isojen talojen isäntiä, jotka jälkeenpäin muuttuivat kommunisteiksi ja sanoivat, että he olivat myös vakaumuksen vuoksi puskassa, mutta he olivat muista syistä kuin vakaumuksen vuoksi. Minä en ymmärrä tänäkään päivänä. Minä ymmärrän niitä, jotka vakaumuksen vuoksi haluavat, että he eivät palvele aseellisesti, mutta en hyväksy niitä, jotka tätä kiertotietä käyttäen muista syistä jättävät suorittamatta yhteiskunnallisen velvollisuutensa.

Minä haluan kiinnittää vielä sitten yhteen asiaan huomiota. Nyt minä puhun ihan kuulopuheista. Minä olen kuullut, että niissä paikoissa, joissa on siviilipalvelusmiehiä, yöt rällätään ja päivät nukutaan. Siinä on heidän palveluksensa. Olisi mukava joskus katsoa vähän, mitä yleensä tapahtuu näissä paikoissa. Tämä on huhua, tämä on juorua, mutta täytyyhän tästäkin puhua. Olisi mukava tietää, pitävätkö nämä asiat paikkansa, ja lähteä arvostelevaan näitä asioita myös vähän siltä pohjalta, mitä tällainen siviilipalvelus on.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Ed. Jokisen ja eräiden muidenkin edustajien puheenvuoroissa oli terminologiassa selvätkin horjuvuutta. Haluan muistuttaa, että monet

aseistakieltäytyjät suorittivat puolustusvoimissa palvelen suuria palveluksia isänmaalle myös sodan aikana ja aseistakieltäytyjien palvelusaikaan ei ole nähdäkseni esitetty laisinkaan kritiikkiä.

Ed. Zyskiewicz: Arvoisa puhemies! Keskustelun alussa ed. Backman vertasi siviilipalvelusmiehiä, jotka tällä hetkellä kieltäytyvät palveluksesta, Baltian maiden tai Viron ajankohtaisiin aseistakieltäytyjiin. Mielestäni tämä vertaus oli irvokas. Ne siviilipalvelusmiehet, jotka tällä hetkellä kieltäytyvät palveluksesta, ovat valinneet siviilipalveluksen. Heidän tulee voimassa olevien lakien mukaan tuo palvelus suorittaa. Se, että he samanaikaisesti pyrkivät vaikuttamaan yhteiskuntaan ja lainsäätäjään esimerkiksi siviilipalveluslain muuttamiseksi, on sitten toinen asia, mutta tässä lainalaisessa yhteiskunnassa heidän pitää toiminnassaan ja vaikuttamiskeinoissaan noudattaa vallitsevia lakeja.

Mistä sitten Baltian maissa on tältä osin kyse? Varmasti aivan eri asiasta. Baltian maissa esiintyvässä tilanteessa, jossa sikäläiset Baltian maista olevat varusmiehet kieltäytyvät tai haluaisivat kieltäytyä palvelemasta Neuvostoliiton armeijassa, on kyse Baltian maiden kansojen oikeutetuista itsenäistymispyrkimyksistä ja siitä, että myös tällä tavoin kieltäytymällä miehitysarmeijan palveluksesta halutaan toimia Baltian maiden itsenäistymisen puolesta. Se vertaus, jonka ed. Backman näiden kahden ryhmän välillä teki, oli, kuten sanoin, todella irvokas.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

6) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1989 (K n:o 6)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 15.45.

7) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5
(HE n:o 132/1989 vp.)

8) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13 (HE
n:o 45)

9) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 14 (HE
n:o 46)

Täysistunto lopetetaan kello 15.37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola